

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

חג הפסח

(חלק יז — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע שביעי של פסח, טריכא ניסן, ה'תשפ"א (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חג הפסח

ב. זמן יציאת מצרים הוא – כמבואר בנבואת יחזקאל⁵ – לידת עם ישראל. והטעם לכך שהזכר מתואר בלשון „לידה“ אינו רק משום שבאותה שעה נעשו בני ישראל לעם – זאת ניתן לומר, להבדיל, גם בנוגע לעמים אחרים – אלא מפני שבעת היותם לעם הפכו בני ישראל⁶ עי"ז ל„מציאות חדשה“⁶:

התכלית והכוונה (והשלימות⁷) של יציאת מצרים היא מתן תורה, כמו שנאמר⁸, „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה“

[וזהו אחד הביאורים לכך שמועד חג השבועות – „זמן מתן תורתנו“⁹ – נקבע על-ידי (ספירת שבע שבתות ממחרת) הפסח, להורות, שחג השבועות (מתן תורה) הוא המשך¹⁰ ליציאת מצרים, לידת עם ישראל].

א. חג הפסח נקרא בשלשה שמות (תארים): (א) בתורה שבכתב¹ נקרא בשם „חג המצות“; (ב) בנוסח התפלה נקבע להוסיף „(חג המצות הזה .. זמן חרותנו“; (ג) בלשון רז"ל (וכן בלשון בני אדם) נקראים (גם) כל שבעת (שמונת) הימים² בשם „חג הפסח“.

ויש לומר, שלחג זה נקודה כללית ותוכן עיקרי, ונקודה זו כוללת שלשה עניינים, הבאים לידי ביטוי בשלשה שמות אלו;

וכיון שסדר בתורה אף הוא תורה – הוראה³, נמצא, ששלשת השמות (ועניניהם והוראותיהם) באים לפי סדר חשיבותם:

לכל לראש בא ענין „חג המצות“, שם החג בתורה שבכתב; אחריו בא ענין „זמן חרותנו“, שהוא מטבע שטבעו חכמים – אנשי כנסת הגדולה^{3*} – לאמרו בתפלה; ואחריהם – „חג הפסח“, שהוא שם מקובל בלשון רז"ל (ובלשון בני אדם⁴).

(1) משפטים כג, טו. תשא לד, יח. אמור כג, ו. ראה טז, טז.

(2) ולא רק יום י"ד וט"ו ניסן שנק' „פסח“ גם בתושב"כ (ראה השק"ט כו' – בספר המועדים בהלכה (לרש"י זיו"ן) ע' רטו ואילך. וראה הערה במכתב כללי לחג הפסח תשל"ז בתחילתו (נדפס בהגדה של פסח (קה"ת תשמ"ר-ז) ע' תרסח).

(3) דתורה מלשון הוראה (זהר ח"ג נג, ב. ועוד).

(3*) ברכות לג, א.

(4) ראה קדושת לוי פ' בא בנוגע לשמות חג המצות וחג הפסח.

(5) פרק טז ובמפרשים שם.

(6*) שהיו כבר במציאות של „גוי גדול עצום ורב“ (תבוא כו, ה).

(6) וכן – ביציאת מצרים היתה התחלת הגירות דבני" ובמ"ת גמר הגירות (יבמות מו, א ואילך. כריתות ט, א), אשר „גר שנתגייר כקטן שנוולד דמי“ (יבמות כב, א. וש"נ).

(7) שאז בטל המיצר (ההגבלה) שתחתונים לא יעלו למעלה (תנחומא וראא טו. שמו"ר פ"ב, ג).

(8) שמות ג, יב.

(9) שזהו תוכן העיקרי דחג השבועות – ראה לקוטי שיחות ח"ח ע' 21, עיי"ש.

(10) להעיר משהש"ר (פ"ז, ב (ב)), דשבועות נק' „עצרת של פסח“.

הוא מלמדו דבר-שכל שהתלמיד מצד עצמו, בכח שכלו הוא, אינו יכול לעמוד עליו, והוא עבורו דבר חז"ל¹⁶ (ולא מפני שעד עתה לא שמע דבר זה, אלא משום שזהו דבר שלמעלה מגדר השכל של התלמיד):

לכל לראש נדרשת מהתלמיד תנועה של ביטול, כמאמר חז"ל¹⁷ ש"תלמיד חכם שיושב לפני רבו" צריך שיהיו "שפתותיו נוטפות מר" ("מרירות מחמת אימה"¹⁸),

[כי בכחותיו ובשכלו הוא – אינו יכול לקבל ולקלוט דבר-שכל חדש זה שלמעלה ממציותו, ודוקא הביטול – העדר המציות – הוא, "כלי" מוכשר לכך,¹⁹ ועל-דרך לשון חז"ל²⁰: כלי ריקן מחזיק].

אולם אחר כך מוכרח התלמיד להשתדל להשיג את הסברא, ולשם כך הוא מוכרח להשתמש בשכל (– ה"מציות") שלו,

[שכן, יחד עם זאת שדוקא, "כלי ריקן מחזיק" – הרי הוא מוכרח להיות "כלי", כלי שלם (ללא נקב המבטל את ענינו²¹), ולפיכך לא די בתנועת הביטול, אלא יש צורך בפתיחת והכנת המוח לקבלת דבר-שכל, שיהיה כלי המקבל ומחזיק].

16 ראה ספר המאמרים עת"ר ע' ג'. המשך תער"ב פרק קפח. ועוד.

17 שבת ל, ב. פסחים קיז, א. וראה אור התורה מסעי ע' א'תב. ועוד.

18 פרש"י שבת שם ד"ה נוטפות.
19 ראה המשך תער"ב פקל"ט ופקצ"ט (ושם, שע"י הביטול מקבל עצם השכל, ע"ש).

20 ברכות מ, א. וראה ד"ה היושבת בגנים ה"ש"ת פ"ו (וש"ג).

21 כלים פ"ג.

כלומר, לידת עם ישראל באה כאחד עם הפיכתם ל"עם של תורה"¹¹ – כל מהותו של יהודי (גם כיהודי¹²) היא התורה.

[ומציות חדשה זו אינה רק משום שבגלות מצרים היו ישראל בשפל המצב ביותר, וממילא לא היו כלים ראויים מצד עצמם לקבל ולקלוט את התורה – ואדרבה: בעודם שקועים במי"ט שערי טומאה¹³ היה מצבם בניגוד לתורה (ולקדושה);

אלא בעיקר מפני שהתורה היא "אצלו אמון גוי שעשועים"¹⁴, "חמדה גנוזה, שגנוזה לך"¹⁵ – היא נעלית לגמרי מן הנבראים, ולכן, עבור ישראל (בהיותם בעולם הזה בכלל, ועל-אחת-כמה-וכמה בהיותם במצרים) הרי היא דבר חדש לגמרי, שלא בגדרם].

ובכך מוסברים שלשת השמות – "חג המצות", "זמן חרותנו" ו"חג הפסח" – המבטאים את שלש התנועות (ובסדר זה דוקא) הנדרשות כדי ליצור מציות חדשה.

ג. ויובן על-ידי דוגמא מסדר הלימוד של רב עם תלמידו, כאשר

11 כמאמר הרס"ג: אומתנו איננה אומה כי אם בתורתיה (ספר האמונות והדעות מ"ג פ"ז).

12 להעיר ממרו"ל (סנהדרין יט, ב. פרש"י במדבר ג, א) דכל המלמד (את) בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. וראה לקוטי שיחות חט"ו ע' 180. ובארוכה – לקוטי שיחות חכ"ג ע' 11 ואילך.

13 זהר חדש ר"פ תרנ.

14 משלי ח, ל. וראה אגרת הקודש ד"ה דוד ומירות. לקוטי תורה במדבר ד"ה ואהיה אצלו אמון. ספר המצות לצמח צדק מצות משא הארון בכתף. המשך תער"ב פ' קפג. ובכ"מ.

15 שבת פח, ב.

ורק אחר כך, "יתיב באימתא" (יראה וביטול)?

והביאור בזה: ענין "מילתא דבדיחותא" הנדרש, מקמי דפתח להו לרבנן" הוא רק הכנה כללית לכללות הלימוד, אבל אין זה חלק מן הלימוד ומסדר ההשפעה גופא.

בסגנון אחר: "מילתא דבדיחותא" לא באה כדי לעשות את התלמיד ראוי לקבל את דברי השכל, אלא רק כדי לעורר בו את הרצון להיות, "מקבל", היינו ששכלו יעמוד, בכללות, בתנועה של "קבלה"²⁸;

אבל היחס והשייכות (הערך) בין הרב לתלמיד, התלויים בהשפעת השכל לתלמיד, נוצרים רק כאשר "יתיב באימתא"²⁹ (ופתח בשמעטא).

ה. על-פי ביאור זה יובן גם הסדר במאמר חז"ל³⁰, "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" – דמשמע מסדר הלשון³¹ שלעולם תהא תחילה, "שמאל דוחה" ואחר כך, "ימין מקרבת".

[וההדגשה במאמר אינה אלא שה, "דוחה" צריכה להיות יד, "שמאל" – יד כהה, ואילו ה, "מקרבת" היא יד, "ימין"³²].

(28) עייג"כ ד"ה לכה דודי תרפ"ט פ"ב (ספר המאמרים קונטרסים ח"א כ, ב).

(29) להעיר ג"כ מהמשך תער"ב ח"ב ע' תתפו, דגם התשוקה לשמוע את שכל הרב מבבלת מקבלת השכל (כי צ"ל כלי ריקן לגמרי, ביטול מכל וכל).

(30) סוטה מז, א. סנהדרין קז, ב. הובא להלכה – הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ד סי"ז.

(31) וכן הוא סדרם בכתוב – שיר השירים ב, ו. יל"ש עה"פ.

(32) ראה עיון יעקב לע"י סוטה שם.

ותכלית הלימוד היא, שסוף-סוף יתקיים בו בתלמיד, "קאי (איניש) אדעתיה דרביה"²², וממילא, אע"פ שבמצבו עתה הוא עדיין מושלל מן היכולת להבין את, "דעתיה דרביה"²³,

– ולכן מוכרח הרב להשפיע לתלמיד השפעת שכל מצומצמת, שהיא בערכו של שכל התלמיד (ואילו עומק השכל, כפי שהוא אצל הרב, נמצא בהעלם בהשפעת השכל המצומצמת)²⁴ –

מכל מקום, צריכה להיות אצל התלמיד תנועה של יציאה מן המידה וההגבלה של שכלו הוה, והתרוממות שכלו אל שכל הרב; ודוקא ע"י יוכל לעמוד סוף-סוף על "דעתיה דרביה" (שכל שמעלתו מסוג אחר לגמרי).

ד. והנה, לכאורה יש להקשות על סדר זה [תחילה, "שפתותי נוטפות מר" (ביטול) ואחר כך התנועה להיות כלי (מציאות)]:

איתא בגמרא²⁵: "רבה²⁶ מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעטא". הרי, שבתחילה צריך להיות לבם²⁷ (להיות כלים ראויים שיוכלו להבין את ה, "שמעטא")

(22) ע"ז ה, ב.

(23) רק לאחר, "ארבעין שנין" – ע"ז שם.

(24) ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז. ובכ"מ.

(25) שבת ופסחים שם.

(26) בתניא פ"ז – "רבא". והוא ע"פ גירסת

היל"ש מלכים-ב רמז רכו. ר"ח פסחים שם (וראה דק"ט שבת ופסחים שם). נת' בשיחת י' שבט תשכ"ד.

(27) פרש"י שבת שם ד"ה ובדחי.

לקטנות שניו .. קרא ואתן לך אגוזים וכו' (כמו שהאר"ך הרמב"ם בפירושו המשניות³⁵).

ומובן מזה שבתינוק צריכה, "ימין מקרבת" לבוא לפני, "שמאל דוחה" [כנראה במוחש, שאם הגישה אל התינוק תהיה ב, "שמאל דוחה" בתחילה, עלול הדבר לדחותו מהלימוד לגמרי].

ועל-פי הנ"ל (סעיף ד) הדבר מובן³⁶: במאמר "לעולם תהא כו'" הנידון הוא רק סדר ההשפעה על הזולת בפועל [ובזה הסדר הוא, תחילה "שמאל דוחה" ואחר כך "ימין מקרבת"³⁷ (כו"ל סעיפים ג-ד)];

אבל אין מדובר בו אודות הפעולות (ד, "ימין מקרבת") הנעשות כהכנה מוכרחת וכהקדמה לפני ההשפעה³⁸ – כגון אמירת מילתא דבדיחותא לפני התלמידים, או משיכת התלמיד הקטן, בדברים שהם אהובים אצלו.

ו. כשם ששלש התנועות הללו

גם על זה אפשר להקשות, כדלעיל: כיצד עולה סדר זה בקנה אחד עם המאמר הנ"ל – "מקמי דפתח להו כו' אמר מילתא דבדיחותא (תנועה של "מקרבת") .. לסוף יתיב באימתא (תנועה הפכית) כו'?"

ועוד: כלל הוא³³ שימין קודמת לשמאל, וכיצד באה כאן שמאל לפני ימין?

וביותר יקשה³⁴:

לאחר המאמר "לעולם תהא כו'" איתא: "יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת". והנה, סדר חינוכו של תינוק הוא, שיש לזרוז ללימוד, בדברים שהם אהובים אצלו

(33 שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' ב' ס"ד. (34 כי במאמר הנ"ל אפשר לתרץ, דזה שהקדים, "שמאל דוחה" ל"ימין מקרבת" הוא (לא מפני שכן צ"ל הסדר בכלל, כי אם) מפני שקאי שם באלישע וגחזי, לאחר שגחזי כבר היה תלמיד אלישע (ועד כ"כ ששלח אותו עם משענתו להחיות בן השונמית (מלכים-ב ד, כט ואילך)) – וא"כ כבר היה ה"ימין מקרבת" לפני³⁵, [ועפ"ז י"ל דב' הדגשות ישנן במאמר הנ"ל: א) שדחיה צ"ל רק בשמאל וקירוב בימין, כנ"ל בפנים. ב) גם אם כבר קיים "ימין מקרבת" ולא הועיל ככל הדרוש ולכן צ"ל הנהגה ד, "שמאל דוחה" – הנה לאחר ה"שמאל דוחה" צ"ל עוה"פ "ימין מקרבת"]. אבל [נוסף ע"ז, שמסתימת הלשון "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" משמע, ש"לעולם" כן צ"ל סדרם (ובפרט, שבוהר ח"ג קעז, ב) הובא מאמר זה סתם ("שמאל תהא דוחה וימין מקרבת") – לא בשיכות לסיפור דאלישע] – הר"ן ב"יצר תינוק כו'" על כרחך צריך לומר כפנים.

(* ועד"ז בסיפור ד' יהושע בן פרחיה עם כו' (שנשמת ע"י הצענזור בש"ס שם), עיי"ש הסיפור עם האכסניא.

(35 סנהדרין פ' חלק ד"ה והכת חמשתית.

(36 ראה גם לקוטי שיחות ח"ה ע' 359.

(37 ועד"ז במאמר "יצר תינוק ואשה כו'". ועיין רמב"ם הל' תשובה (פ"י ה"א. ועיי"ש ה"ה), שהעובד כדי לקבל שכר כו' נק' "עובד מיראה", ו"על דרך זה" עובדים "עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה ("שמאל") עד שתרכבה דעתן ויעבדו מאהבה ("ימין").

(38 להעיר ד"ברייתו של עולם" היא בסדר ד"ברישא חשוכא והדר נהורא", בתחילה "צמצום" ("שמאל") ואח"כ "אור" ("ימין") – שבת עז, ב. סידור רעט, סע"ב. ובכ"מ – אבל זהו בנוגע לסדר הבריאה בפועל, אבל טיבת הבריאה היא מפני, כי חפץ חסד הוא" (ימין מקרבת). וראה ספר הערכים ח"ב כ"ד ב' ע' אור – ביחס לחושך סעיף ביה, וש"נ.

וכמו שאמרו חז"ל⁴⁴, "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" [דלכאורה: הרי התורה היא ענין של עבדות, "תעבדון"?] – כי טבע בריאתו האמיתי של יהודי הוא לקיים תורה ומצוות, וכמאמר המשנה⁴⁵: אני נבראתי לשמש את קוני. ולכן:

כאשר יהודי אינו מקיים תורה ומצוות רח"ל, אע"פ שנדמה לו שהוא "חפשי" מעול, ושדרך זו קלה עבורו יותר מהקפדה על קיום תורה ומצוות – הנה, כיון שדרך זו (ניהול החיים שלא על-פי תורה ח"ו) היא ההפך מדרישת מהותו וטבעו האמיתיים, הרי זה ענין של "עבודת פרך",

[על-דרך מאמר חז"ל⁴⁶ שעבודת פרך⁴⁷ היינו, "מלאכת אנשים לנשים (ו)מלאכת נשים לאנשים" – אע"פ שלכאורה זוהי מלאכה קלה יותר, בכל זאת באנשים זוהי "עבודת פרך", כי איננה לפי הרגילות והטבע שלהם];

ודוקא כשמתקיים בו "תעבדון", אזי הוא בן-חורין אמיתי.

ג) על-ידי מתן תורה נעשה בבני ישראל שינוי שלא בעוד, עד שגם עבודתו של יהודי, "תעבדון" – שלכאורה היא עבודה במדידה והגבלה (בהתאם להגבלות מציאותו)

נדרשות בלימוד דבר-שכל חדש (כנ"ל סעיף ג) – כן הוא גם, ובמכלל-שכן וקל-וחומר, כשהנידון הוא שינוי כל מציאותו של אדם, עד להפיכתו ל"מציאות חדשה".

וגם בעניננו, ב"לידת" העם כעם ישראל – אשר הגמר והשלמות שלה היו כאשר "תעבדון את האלקים על ההר הזה" (כנ"ל סעיף ב) – היה צורך בשלשה ענינים אלו:

א) כדי שבני ישראל יוכלו לקבל את התורה, נדרש מהם "תעבדון" – עבודה ויגיעה לבטל את ה"ציור" הקודם שלהם (המנוגד לתורה). ועוד ענין בזה: "תעבדון" – כעבודת עבד, העושה את עבודתו בביטול ובקבלת-עול³⁹,

שכן, כדי לקבל את תורת ה', צריך להתקיים "נעשה ונשמע"⁴⁰, הקדמת⁴¹ נעשה לנשמע.

ב) לאידך גיסא, קיום "תעבדון" אינו באופן השובר את מציאות האדם, אלא אדרבה: זה גופא הוא עצם מציאותו^{41*}, שהרי בני ישראל והתורה הם כדגים וים⁴², והרי זה על-דרך מה שדגים אינם חוצצים לדעת רשב"ג⁴³.

(39) להעיר דבמ"ת "וינועו" – באימה ויבראה וברתת בזויע" (יתרו כ, טו. ברכות כב, א ובפרש"י שם).

(40) משפטים כד, ז (ושם, ג (ויתרו יט, כ: נעשה).

(41) שבת פח, סע"א ואילך.

(41*) וראה לקוטי שיחות ח"ה ע' 246 (ועוד) שמכיון שקבלת עול היא מציאות האמיתית של ישראל לכן יש לו חיות ותענוג בעבודה זו.

(42) ברכות סא, ב.

(43) משנה מקואות פ"ו, מ"ז. אלא שאין

הלכה כמותו – נת' בד"ה וראיתי אני, תרס"ב.

– אבל הרי פסקינן כוותיה בהא דזנחים (כב, א). וכבר שקוט' בזה בתוי"ט מקואות שם. והאריך בזה בספר גולות עליות שם. חיבור לטהרה הל' מקואות כלל ב' בסופו (לפענ"ד בשנויא דחיקא). ועוד, ואכ"מ.

(44) אבות פ"ז מ"ב.

(45) קידושין בסופה.

(46) סוטה יא, ריש ע"ב. שמו"ר פ"א, יא.

(47) ולגירסת רש"י סוטה שם – נק' "עבודה קשה".

מצרים⁵² (מתן תורה) – התנועה לצאת מהגבלות שלהם ולהתעלות למקום נעלה מהם שלא בערך.

ז. אחת ההוראות מזה בעבודת ה' של כל אחד מישראל:

„ראשית העבודה ועיקרה ושרשה“ היא „יראה“ וקבלת-עול, „עבודת עבד“⁵³ – ברם, העבודה אינה צריכה להיות מתוך עצבות ח"ו ובשבירה, שהרי „ועמך כולם צדיקים“,

– אלא אם כן העמיד האדם מסך מבדיל ומחיצה כו', שעליו לשבור אותם תחילה, „לשבר הקליפות כו' ע"י שבירת לבו ומרירת נפשו“⁵⁴ –

כי בקדושה מצד עצמה אין „שבירה“. כל הצורך בתנועה של מרירות „ולב נשבר ורוח נמוכה“, הוא „מצד הגוף ונפש הבהמית“⁵⁵, „כששולט ח"ו על האדם“⁵⁶, ואזי היות האדם ב„לב נשבר ומרירות הנפש“ (מ„גבורות קדושות“) מבטלת שליטה ו⁵⁶; אבל „מצד נפש האלקית“ אין „שבירה“ – אלא „שמחה“⁵⁵.

[זהו גם ההסבר לסיפור הבא: לרבינו הזקן היתה קופסת טבק מכסף, ללא מכסה – כי במכסה (המבריק) השתמש רבינו הזקן כדי לכוון את התפלין שבראש, שתהיינה באמצע בדיוק.

כאשר מישהו דיבר על כך בפני

מלמעלה, הוצרך להיות דוגמתו אצל בני „זכר לשמו שקרוי פסח“ (לשון רש"י הנ"ל).

(53) תניא רפמ"א.

(54) תניא פ"ז.

(55) תניא ספ"ד.

(56) תניא פל"א (לט, ב).

– היא בפנימיותה עבודה (הקשורה לנותן התורה⁴⁸, וממילא היא) למעלה ממדידה והגבלה.

וזהו תוכן שלשת השמות – „חג המצות“, „זמן חרותנו“ ו„חג הפסח“:

„מצה“ מורה על ביטול, העדר ההגבלה וההתנשאות⁴⁹; „חרותנו“ מורה על כך שביטול זה נקלט במציאותו של יהודי, באופן שניכר ומורגש בו ענינה האמיתי של החירות, כנ"ל, ויש לו בכך עונג; ו„פסח“ הוא מלשון „דלוג“⁵⁰ – הדילוג שלא בערך שהיה (והוכרח להיות) אצל בני ישראל⁵¹ (מצד ה„דלוג“ שלא בערך שנעשה מלמעלה ב)ציאת

(48) כמשנ"ת בכ"מ ע"פ דרז"ל (הובא לעיל הערה 7) שבמ"ת נעשה ביטול ה„גזירה“ דעליונים לא ירדו לתחתונים כו'.

(49) לקוטי תורה צו ד"ה ששת ימים (הא') פ"ג. ובכ"מ.

(50) פרש"י בא יב, יא. שם, יג. כדעת ר' יאשיה במכילתא שם.

(51) ראה פרש"י שם (יא): ואתם עשו כל עבודותי .. דרך דילוג וקפיצה. ראה מכתב כללי לחג הפסח תשל"ו (נדפס בהגדה של פסח קה"ת, תשמ"ו-ז) ע' תרסח). ובארוכה – שיחות ומאמרים דחודש ניסן תשל"ו.

(52) ראה לקוטי שיחות ח"ז ע' 148, וש"נ. וגם מטעם זה הוצרך להיות ענין ה„דלוג“ אצל בני עווד בהיותם במצרים (כנ"ל בהערה הקודמת), כי

– נוסף לזה, שמכיון שיציאת מצרים היא הכנה למ"ת, לכן תיכף ביציאת מצרים צ"ל ההכנה (לא רק ד„מצה“ ו„חירות“, כי אם) גם לדילוג דמ"ת [בסגנון אחר: תיכף בתחילת החינוך על המחונך להתחיל להכין את עצמו לשלימות חינוכו, שהוא „דילוג“ בערך מצבו בהווה] –

מכיון שביציאת מצרים גופא היה ה„דילוג“

עצמה אין ענין של „שבירה“ כלל וכלל, ולכן היה ברור לצמח־צדק שרבינו הזקן בודאי לא שבר את המכסה].

ולכן, הביטול והקבלת־עול הנדרשים ב„ראשית העבודה“ – בעבודה של נפש האלקית גופא – צריכים להיות בעונג ובחיות, מתוך הכרח שזוהי ה„חירות“ האמיתית ומציאותו האמיתית⁵⁸ של איש ישראל.

(משיחת אחרון של פסח תשל"ז)

(58) להעיר שמציאותו של עבד הוא מציאות האדון שלכן מה שקנה עבד קנה רבו מלכתחילה (רשב"א קידושין כג, ב).

הצמח־צדק, והתבטא שרבינו הזקן שבר את מכסה הקופסא, אמר על כך הצמח־צדק: ענינו של זקני לא היה לשבור; הוא לא שבר זאת – אלא המכסה היה מן הסתם מחובר לקופסא בחוט, וזקני הסיר את החוט המחבר.

ולכאורה: אף לו היה רבינו הזקן שובר את המכסה – הרי היה זה לשם קיום מצוה⁵⁷, ולא ענין של „שבירה“ (כשלעצמה)?

אך הענין בזה הוא, שבקדושה מצד

(57) ולהעיר משו"ע אדמו"ר הזקן הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף טו.

